

**Vlaamse vereniging
tot behoud**

**van
historische vaartuigen vzw**

www.historisch-vaartuig.be

Nieuwsbrief 67 - december 2014

Verantwoordelijke uitgever: Dirk Ramakers

Agenda:

Belgian Boat Show 2015

14 t/m 16 feb. en 20 t/m 22 feb.
Flanders Expo Gent

Hiswa Boat Show 2015

11 t/m 15 maart - Amsterdam RAI

Oostende voor Anker

28 t/m 31 mei 2015 - Haven Oostende

Van Loon Hardzeildagen 2015

18 juli 2015 - Veerse Meer

Sail Amsterdam 2015

19 t/m 23 augustus - Haven Amsterdam

Open Monumentendag/reünie VBHV

11 t/m 13 sep. 2015 - Portus Ganda Gent

Water-rAnt

25 t/m 27 sep. 2015 - Eilandje Antwerpen

Bestuur:

Dirk Ramakers ,

Wodan
(voorzitter) 0(032)478 38 38 45

Lieve Verheyden

Lemsteraak Jonge Sinjoor
(secretaris) 0(032)495 32 21 53

Luc Honsia

boeierschuit Ziet Op U Zelve
(penningmeester)
0(032)495 52 50 72

Broos Colman

touwenboot Brabo III
(bestuurder) 0(032) 476 52 22 64

Jan Rutten

pakschuit Amande
(Redacteur)

William Van Laer

mslb Johanna
(Lay-out en opmaak)

Jan Aerts

Maria-Magdalena

Johan Van Achte

Alea Jacta

E-mail:

info@historisch-vaartuig.be

redactie nieuwsbrief:

vbhvredactie@yahoo.com

Beste mensen,

We hebben een bewogen periode achter de rug.

De Sint en zijn gekleurde Pieten zorgden net niet voor roet(!) in het eten.

Een aantal bekende en minder bekende mensen zijn niet meer.

Om er een paar te noemen: Luc en Fabiola.

Het is de tijd dat de scheurkalender korter wordt en de dagen langer. Het is de tijd dat we de traditionele lijstjes zien en horen.

Het is de tijd dat we ons weer kunnen wagen aan goede voornemens. En zal ik beginnen met de eerste?

Op zondag 15 februari willen we jullie allemaal met het bestuur van VVBHV graag ontmoeten op onze stand tijdens de Belgian Boat Show in hal 7. Voor een gezellige babbel, jullie grootste plannen en late nieuwjaarswensen. Deze beurs vindt weer plaats in de Flanders Expohallen in de fantastische stad Gent.

Minder dan 1 maand later worden jullie door ons terug enthousiast ontvangen in Gent. Op zaterdag 7 maart organiseren we daar onze jaarlijkse ledenvergadering. We verwelkomen jullie in Herberg Macharius aan de Voorhoutkaai op wandelafstand van Portus Ganda.

Waar in september 2015 n.a.v. de Open Monumentendag de clubreünie plaats vindt.

Mag ik jullie ook onze vernieuwde website www.historisch-vaartuig.be aanbevelen? Je verneemt er alles i.v.m. onze vereniging en alles wat met varend (erf)goed te maken heeft. Geregeld mogen jullie een nieuwsupdate verwachten.

En dan het belangrijkste. Graag willen wij met het bestuur jullie een heel goed oud en nieuw wensen. Het allerbeste voor jullie en alle mensen die jullie graag zien. We zien jullie heel graag terug in 2015. En vergeet jullie nieuwe scheurkalender niet!

Namens het bestuur

Johan Van Achte

Vernieuwde website

De website van de [VVBHV](#) is/wordt vernieuwd.

Geregeld worden nieuwe berichten gepubliceerd en wordt de [evenementenkalender](#) aangevuld.

De vlootgegevens worden opnieuw stelselmatig vervolledigd, alfabetisch volgens scheepsnaam (bij maken van deze nieuwsbrief tot en met "I").

Kijk daarom af en toe naar de rubriek [Vloot](#) en meld fouten en ontbrekende zaken.

In het bericht [Op de hoogte blijven](#) onder Nieuws wordt uitgelegd hoe je automatisch op de hoogte gehouden wordt van nieuwe berichten: dit kan via mail of via je browser. Handig dus!

Nederlandse scheepsmetingen digitaal

George Snijder

Binnenvaartschepen in Europa moeten worden gemeten om het laadvermogen (de tonnage) te bepalen. Dat is in Nederland wettelijk geregeld vanaf 1899 en in de rest van Europa in dezelfde periode. Voor die tijd werden schepen ook gemeten, voornamelijk om er het patentrecht, een soort bedrijfsbelasting, op te baseren. Bovendien waren (en zijn) sluis-, brug- en havengelden vaak gebaseerd op de scheepstonnage. Eigenlijk zijn in 1899 de scheepsmetingen gelijk getrokken in Europa qua meetmethode voor het scheepvaartverkeer op de Rijn, in Europa één van de belangrijkste grensoverschrijdende vervoersstromen. De Nederlandse scheepsmetingen zijn nu in een database te vinden.

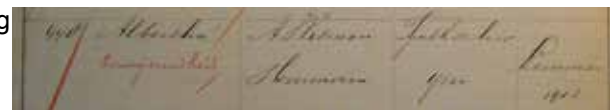
Veilige laadvermogen

Vanaf 1899 is dus de huidige meetmethode van start gegaan. Om het laadvermogen van een schip te bepalen wordt de waterverplaatsing berekend. Daartoe wordt de romp van het schip elke 10 centimeter vanaf de zogenaamde lege waterlijn, wanneer het schip niet is beladen, gemeten (lengte en breedte). Zo wordt het schip als het ware in plakken opgedeeld. Het volume van elke plak van het schip wordt berekend en met de wet van Archimedes volgt daar het laadvermogen in kilo's uit. De maximale inzinking van het schip bepaalt het maximale laadvermogen van het schip. Die maximale inzinking geeft aan hoe veilig het schip nog beladen kan worden. De eigenaar krijgt een meetbrief met een tabel van inzinking versus belading en de maximale inzinking wordt aan de zijkant van het schip aangegeven met de zogenaamde ijk.

Ijk

De Nederlandse Scheepsmetingsdienst was tussen 1899 en 1933 verdeeld over een groot aantal districten, ieder met een eigen afkorting, van Alkmaar tot Zwolle. De metingen werden in eerste instantie nog uitgevoerd door de belastingdienst, onderdeel van het Ministerie van Financiën. Vanaf 1933 kwam de Scheepsmetingsdienst onder het Ministerie van Verkeer en Waterstaat te vallen, tegenwoordig heten ze Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT)/Scheepvaart. Na 1933 werd het aantal districten teruggebracht tot drie (Amsterdam, Groningen en Rotterdam), weer later werd alles in Rotterdam geconcentreerd.

- achterijk S448N.JPG: De achterste ijk met het meetnummer S 448 N
- voorijk S448N.JPG: De voorste ijk met de tonnage ingehakt van meting S 448 N en wel 48,505 ton. Daardoor is het tweede meetnummer zichtbaar Mp 354 N (District Meppel).
- Sn448Albertha , De regel in de ligger van Sneek voor meting 448 (linker pagina van de ligger).
- - Sn448Albertha R regel.JPG: De overige gegevens uit de ligger van Sneek voor meting 448 (rechter pagina van de ligger)

Het Nederlandse meetnummer bestaat uit een afkorting van het district waar de meting is geregistreerd, een volgnummer en de N van Nederland bijvoorbeeld R 758 N (de 758e meting in district Rotterdam geregistreerd). De ijk werd ingehakt in de zijkant van het schip, aan beide zijden op ongeveer 1/3 van de kont van het schip. Die ijk bestond uit een rechthoek van 30 cm x 4 cm met daarin het meetnummer. Op ongeveer 1/3 van de kop van het schip werd ook een ijk ingehakt maar daarin stond meestal het laadvermogen van het schip. De onderkant van de rechthoek waarin de tekst was ingehakt gaf de maximale inzinking aan. Tegenwoordig wordt het nummer niet meer ingehakt in de zijkant van het schip, maar zijn wel witte rechthoeken geschilderd, meestal drie stuks bij langere schepen, om de maximale inzinking van het schip aan te geven.

Geschiedenis

Waarom zijn die metingen interessant? Naast de scheepsafmetingen werd en wordt natuurlijk een aantal gegevens van het schip vastgelegd zoals de werf, bouwplaats, bouwjaar, eigenaar en zijn domicilie en het brandmerk. Door de tijd werden niet altijd alle gegevens vastgelegd, soms alleen de bouwplaats, vaak werd de eigenaar niet opgeschreven. Een schip moet hermeten worden als het laadvermogen verandert, bijvoorbeeld als het schip is verlengd, als er een motor werd ingebouwd of als het schip werd afgetuigd. Vaak werden naams- en eigendomswijzigingen aangetekend in de liggers.

Database

De meetbrief van de schipper was niet het enige document waar de gegevens in stonden. Tussen 1899 en 1989 werden alle metingen ook ingeschreven in zogenaamde liggers, boeken van folioformaat. Ieder district hield zijn eigen liggers bij. Was een ligger vol (meestal na 1000 metingen) dan begon men in een nieuw boek. Zo zijn er 107 liggers bewaard gebleven. In 2008 dreigde die vernietigd te worden, maar gelukkig wilde de Scheepsmetingsdienst ze overdragen aan het Maritiem Museum in Rotterdam. Vanaf eind 2009 ben ik met een groep van 50 vrijwilligers bezig geweest om die scheepsmetingen over te nemen in Excel-spreadsheets en uiteindelijk zijn ze vanaf begin september allemaal in te zien in de database LSD (Liggers Scheepsmetings Dienst). Waarom hebben we daar bijna vijf jaar over gedaan? U moet zich realiseren dat het om bijna 125.000 metingen gaat, waarvan bijna een kwart ook naams- en eigendomswijzigingen heeft en dat alles met de hand geschreven door verschillende personen met doorhalingen en veranderingen. Totaal meer dan vier miljoen data items staan in de database!

Geschiedenis is de praktijk

Op basis van een ingehakt meetnummer of ijk kan dus de geschiedenis voor een deel ontrafeld worden. Let wel, het zijn natuurlijk alleen Nederlandse metingen hoewel een aantal Nederlandse schepen ook een Belgische of Duitse meting hebben gehad en omgekeerd.

Kijk aan de zijkant van het schip of er een meetnummer is ingehakt. Op basis van dit meetnummer kunt u in de database zoeken.

Als voorbeeld ons eigen schip (uitgebreid beschreven in de Bokkepoot, het tijdschrift van de Landelijke Vereniging tot Behoud van het Historisch Bedrijfsvaartuig of LVBHB): in de zijkant staan twee ijken, namelijk S448N en Mp354N.

De eerste meting uit 1903 van het district Sneek, de tweede uit 1930 (na verlenging van het schip) uit district Meppel, het begin van de speurtocht. Gelukkig kon ik ook zoeken in wat was overgebleven van de werfarchieven en in de archieven van de zeilmaker (respectievelijk in het Fries Scheepvaartmuseum in Sneek en het Friesch archief Tresoar in Leeuwarden). Bovendien staat in het potdeksel het brandmerk 12 B Heerenv 1930 ingehakt waarmee de gegevens van het Kadaster kunnen worden opgezocht, maar dat is weer een heel ander verhaal.

Meer informatie

Er zijn nog veel meer mogelijkheden om gegevens te achterhalen. Bouwlijsten, werfarchieven, jubileumboeken, verzekeringsarchieven, regionale archieven, foto's, het Kadaster noemde ik al, Rijnschepenregister, havengeldregisters, burgerlijke stand enz. maar een goed begin zijn de scheepsmetingen.

Ik heb over de scheepsmetingen een boekje geschreven (momenteel uitverkocht, maar bij voldoende belangstelling kan ik een herdruk maken) en een aantal artikelen in de Bokkepoot. Op de website van de LVBHB is veel daarvan terug te vinden (zie www.lvbhb.nl en kijk onder 'Kennis en ervaringen' en vervolgens 'Geschiedenis: Bronnenverzamelingen'). Voor vragen, opmerkingen, aanvullingen op de gegevens of correcties kunt u bij mij terecht via e-mail aeolus@shipmail.nl

Scheepsdrankjes, voer voor spreuken

Niets zo charmant, als een spreuk aan de wand.

Het gebruik van spreuken vindt zijn oorsprong in de bijbel: waren ze oorspronkelijk belerend of droegen ze bijbelse waarden uit, later kregen ze ook een profaan karakter en verwoordden ze volkswijsheden, waarbij de categorieën seks en toilet, rolpatronen en drankgebruik ruim vertegenwoordigd waren.

In de scheepvaart bleef men natuurlijk niet achter, ook hier ontstonden vele spreuken. Schippers en matrozen waren gekend voor hun drankgebruik aan wal, met alle gevolgen van dien. De onderstaande kleine verzameling heeft niet alleen betrekking op dronkemansgedrag bij het varende volkje, er zijn er ook enkele algemene bij (die ik jullie niet kon onthouden).

*Volle flessen en glazen
Maken vloekers en dwazen.*

*Vroeg te wijn,
Vroeg bedorven,
Vroeg dronkaard,
Vroeg gestorven.*

*Misbruuyck verkeert het soetste soet
in walchelijck en bitter roet,
ja heylsaem, nutte medicijn
't omtijdt gebruyckt, keert in fenijn.*

Van den soetsten wijn komt de felste azijn.

Een man overboord, een drinker minder.

*Mijn Lieve Lize, waart gij het glas, was ik de wijn,
Dan zoud ge om mij, en ik zoude in u zijn.*

*Van dronkenschap zijn er meer bedorven,
Dan menschen onder 't zwaard gestorven.*

'Lezen kan ik niet,' zei de roerganger en telde de glazen.

Gapen en geeuwen komen nooit uit welbehagen, tenzij het van honger, dorst of vrouwenlust is.

'Alle beetjes helpen en alle vrachtjes ligten,' zei de schipper, en hij smeed zijne vrouw over boord.

'Ik hou een oogje in het zeil,' sprak de kaperkapitein en bond zijn ooglap voor.

'Geen schip zoo oud,' zei schippersmeisje, 'of het doet nog somtijds wel een reisje.'

Als het in de kajuit regent, dan druipt het in de hut.

Wij waren daar ook

Een gewijd schip is er twee waard: vergeten foto

Het zetduiveltje heeft ons parten gespeeld in Nieuwsbrief 66. Bij de reportage over Zates, de Schelde- en schepenwijding dus, werd een foto vergeten. Het bijschrift ging bijgevolg wezenloos de mist in, want dat stond er wél. Met oprechte excuses aan de betrokken personen zetten we dit recht en voegen hierbij de foto, mét bijschrift.

Dat de Botenwijding een gevestigde waarde is binnen de wereld van het Varend Erfgoed wordt onderschreven door deze foto. De aanwezigheid van de heren Antheunis (l) en Streitz (r) bewijst het belang dat zij aan dit evenement hechten. De heer Antheunis L. voorzitter van de Koninklijke Baden-Powell zeescoutsvereniging van Antwerpen vzw en de heer Streitz Ph. grootgrossier in mandaten bij erfgoedverenigingen samen in een ontspannen moment.

De redactie

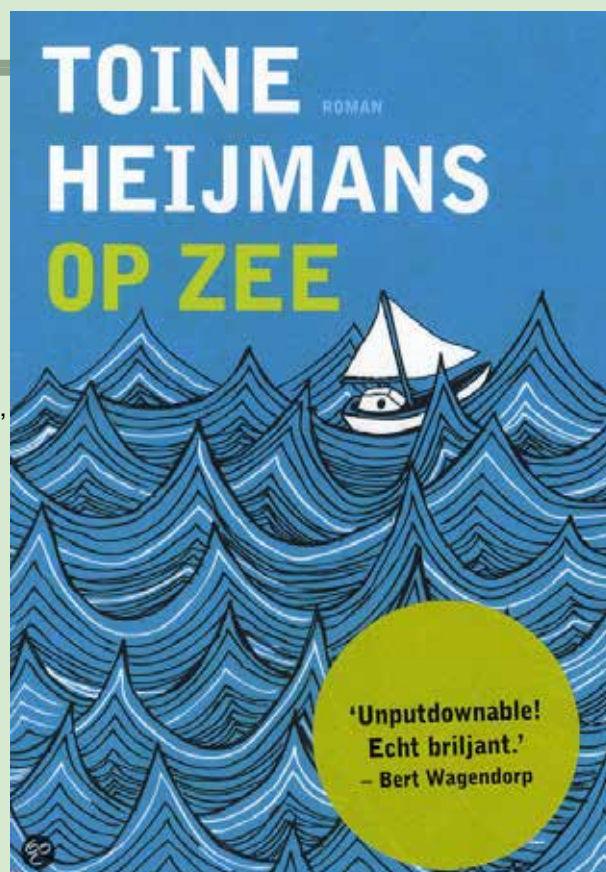
Om te lezen

Op Zee

Donald gaat drie maanden solozeilen op de Noordzee, maar het hele boek speelt zich af gedurende de laatste twee dagen van die reis. Voor het laatste rak neemt Donald in Noord-Denemarken zijn zevenjarige dochter Maria aan boord en zeilt met haar naar Harlingen. Aanvankelijk is er geen vuiltje aan de lucht tijdens die laatste etappe: zon, mooie zee, lekker windje, prima zeilweer. 's Avonds ten noorden van Terschelling gaat het mis, er komt een onverwacht onweer opzetten. In een hortende stijl met korte, hakkerige zinnen voelt de lezer de spanning stijgen. Een aanrader, ook voor mensen die niet van dikke boeken houden: je leest het uit op twee avondjes...

Op Zee, Toine Heijmans, Uitgeverij Veen, L.J., 191 pagina's

Jan Rutten

Milieu

Bron: rijkswaterstaat.nl

Nieuwe, duurzame navigatielichten langs de Nederlandse kust en waterwegen

Lichtopstanden zijn palen, of andere constructies, met daarop een lichtbak die langs de kust of de vaarwegen en bij haveningangen staan. Deze markeringen helpen de scheepvaart bij de navigatie en dragen bij aan de veiligheid op de vaarwegen. In Nederland zijn 700 van dergelijke navigatielichten langs de vaarwegen verduurzaamd.

De nieuwe led-lampen gaan langer mee en zijn minder onderhouds- en storingsgevoelig.

Bovendien vermindert de CO₂-uitstoot doordat men gebruik maakt van zonnepanelen en soms zelfs kleine windmolens voor de energielevering en is men niet meer afhankelijk van het elektriciteitsnet.

Daarmee wordt de energierekening voor deze 700 lichtopstanden gereduceerd tot nul.

Bovendien gaan led-lampen 10 tot 50 keer langer mee dan conventionele lampen.

Daarmee realiseert men een besparing van ongeveer 1 miljoen euro per jaar op de onderhoudskosten.

Om te Overwegen in België?

Jan Rutten

Om te doen

Visserijmuseum NAVIGO te Oostduinkerke in het nieuw

Binnenkort wordt je als museumbezoeker in het spiksplinternieuwe 'Centrum voor Duurzame Visserij' ontvangen. Het bezoekerscentrum krijgt tijdens de sluitingsperiode in januari een grondige facelift. Vanaf februari kan iedereen er gratis terecht voor meer info over het actuele thema 'Duurzame Visserij'.

Het 'Centrum voor Duurzame Visserij' kan worden bezocht met een tablet. Ook worden er o.a. filmpjes geprojecteerd en wordt de bezoeker uitgenodigd om in zijn eigen tempo alle verschillende meningen en visies over 'Duurzame Visserij' op een rijtje te zetten.

Zeker, en vooral, te bezoeken met kinderen/jongeren.

Meer [informatie hier](#).

Jan Rutten

Scheeps-Porties

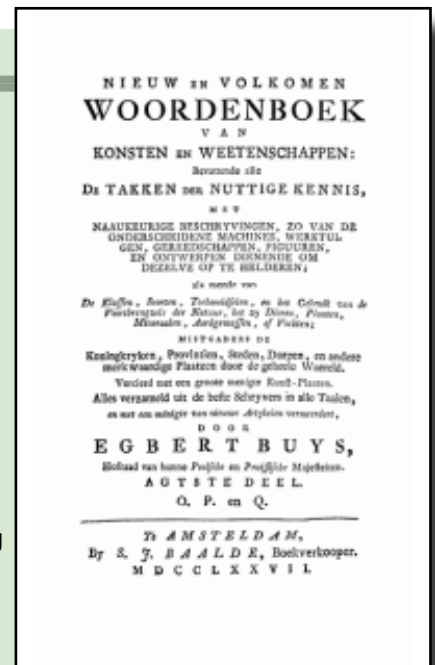
Bij de recepten die je in deze nieuwsbrieven vindt, worden de hoeveelheden in het metrisch stelsel (liter, kilogram) aangegeven, naast soms de minder formele eetlepels, koffielepels, mespuntjes, scheutjes en schepjes.

In het verleden hanteerde men echter een bonte verzameling aan maten en gewichten. Het overzichtje Scheeps-Porties geeft je hiervan een fraai idee, alsook van wat men zoal voorgeschoteld kreeg aan boord.

‘Zoo noemen de Zeevaardenden het geene dat dagelyks aan iemand aan kost en drank gegeven wordt. Zy wordt in geval van noodzaakelykheid, aan het arme Scheepsvolk bekrompen genoeg toegediend, niet tegenstaande de Compagnie, door eene schriftelyke Ordonnantie, op alles goede orde stelt, ten einde het een en het ander zyn eisch hebbe en alles behooryk toega. Ieder gemeen Bootsgezel heeft weekelyks vierdehalf pond tweebak; op Zondag en Donderdag 1 pond gezouten Vleesch, Dinsdag drie vierendeel pond gerookt spek; ieder dag ,s morgens zeven en zeven (genaamd baksvolk om dat ze met hun zevenen uit één bak of schotel eeten) een diepe houten schotel met Gort, en een Lepel vol Boter daarover; des middags en ,s avonds een gelyke portie dun gekookte Erwten, en in de drie Vleeschdagen graauwe Erwten. Ieder krygt ,s morgens een zesdedeel van een Quart Brandewyn, maar in de drie Vleeschdagen, in plaats van Brandewyn, een agste deel van een Quart Spaanschen wyn. Voorts krygt een Baksvolk saamen weekelyks 8 pond Boter. Doch de boter duurt naauwelyks twee maanden. Naderhand wordt in de plaats van Boter weekelyks anderhalf Quart Boomolie en twee Quart Azyn gegeven. Elk ontvangt dagelyks een kanne Bier, doch dit duurt ook naauwelyks een maand, wanneer aan ieder dagelyks een kan water gegeven wordt. Op de gantsche Reis ontvangt elk 4 Kaasen, weegende elk omtrent 6 pond. Zoo lang de Scheepen op de Reede liggen, wordt dagelyks Stokvisch geschafft, en somwylen versch Vleesch met groente, waarvan een ieder zyn bekomst eet“.

Quart: Zoo wordt op sommige plaatsen eene maat van vloeibaare dingen genaamd, zynde omtrent zoo groot als een kleine kan. Vier Quart maaken een stoop van welke 16, en op sommige plaatsen 20 een Emmer maaken.’

Uit het Nieuw en Volkomen Woordenboek van Konsten en Weetenschappen [Egbert Buys 1775]

	Ponden Zwaars.
Een last Tarwe - - -	14
Een last Erften en Boonen	14
Een last Rogge - - -	12
Een last Boekweit - - -	10
Een last Haver - - -	8
Drie tonnen Lynzaad - - -	2
Vyf zakken Zout - - -	2
Een oxhoofd Syroop - - -	2
Een oxhoofd Wyn Azyn - - -	1½
Een aam Oly - - -	1
Een ton Teer - - -	1
Een vat ongekorven Tabak.	2
Een baal Catoen - - -	1
Duyfend Raapkoeken - - -	6

Kombuiswerk

Garnalendisque

De feestelijke eindejaarsstemming vraagt om feestelijke gerechten. Deze garnalensoep is hierbij een ideaal voorgerecht. Het recept verder is -gelukkig maar- in de gebruikelijke metrische eenheden opgemaakt.

Benodigheden

Voor 4 personen

- 500 g ongepelde grijze garnalen
- 1,5 l visbouillon (of 3 visbouillonblokjes en 1,5 l water)
- 1 ui
- 1 wortel
- 1 sjalot
- 2 teentjes knoflook
- 1,5 eetlepels tomatenpuree
- 2 tomaten
- 2 eetlepels bloem
- 1 glas droge witte wijn
- een scheut cognac
- een scheutje plantaardige olie
- kruidentuiltje (peterseliestengels, tijm, laurier)
- bieslook
- boter
- peper en zout

Bereiding

- Pel de garnalen.
- Verhit olie in een pan en fruit er de garnalenschalen in (niet te hard bakken). Giet de olie weg en voeg een klontje boter toe.
- Snijd de groenten fijn en voeg eveneens toe aan de pan met garnalenschalen. Laat 2 minuten zacht meestoven. Blus met de cognac en flambeer.
- Voeg de tomatenpuree en grofgehakte tomaten toe. Laat nog 2 minuten stoven.
- Bestrooi met de bloem, meng goed en laat even drogen op het vuur. Blus met de witte wijn en bevochtig met de visbouillon.
- Kruid met peper, zout en het kruidentuiltje en breng al roerend aan de kook.
- Laat 30 minuten zacht koken en giet nadien door een fijne zeef (eventueel eerst heel fijn mixen)
- Schep in vier borden en werk af met de gepelde garnalen en bieslook.

Smakelijk!

Jan Rutten

a/b Amande

Oeschaertiaantje 30

Varen november 1976

Beeldverhaal

Onze "Raksha" met haar lievelingsspeelgoed

Met dank aan Fernand Van den Keybus

(nvdr: het nummer 29 ontbreekt, als getal, maar niet als aflevering)

